Кадровий суддівський голод в Україні

25 травня 2024 р., 13:13
681 0

Кадровий суддівський голод в Україні

Президент Володимир Зеленський призначив 114 суддів до місцевих судів на початку травня цього року. Зокрема, до адміністративних — 11 суддів, до господарських — 10, до загальних — 93. Наразі вони ще не почали виконувати обов'язки. Тим часом президент планує підписати ще кілька указів про призначення суддів.

Хто новопризначені судді, чи втамують вони кадровий голод судової системи, і чому у парламенті хотіли посилити повноваження президента щодо призначення суддів?

Судді-п'ятирічки

24 суддів із тих, кого призначив президент Зеленський, були ті, в яких закінчився п'ятирічний термін повноважень. Вони пройшли оцінювання, проведене нинішнім складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів.

Йдеться про суддів, що почали працювати до 2016 року. Тоді за законом суддів призначали спочатку на п'ятирічний термін, а після того вони могли безстроково його продовжити — за рішенням Верховної Ради. Судова реформа президента Петра Порошенка прибрала норму про п'ять років та позбавила парламенту права робити призначення, аргументуючи це необхідністю застерегти суддів від політичного впливу.

Читайте по темі: Хабарі, схеми і "чистий" Google: як Павло Щербань та Ростислав Шурма зачищають корупційні сліди банку "Альянс"

На сьогодні ще близько 800 таких суддів досі не мають повноважень здійснювати правосуддя.

Щоб перепризначити суддів, у кого закінчувався термін повноважень, Вища кваліфікаційна комісія суддів проводила їх попереднє кваліфікаційне оцінювання. Зважаючи на те, що після приходу до влади Володимира Зеленського у середині жовтня 2019 року Верховна Рада припинила повноваження цілого складу ВККС. Новий її склад запрацював лише на початку червня 2023-го.

Суддя без повноважень працює: має приходити в суд, як і інші судді, утім, не може розглядати справи. Це впливало і на навантаження інших суддів.

За даними Вищої кваліфікаційної комісії суддів станом на 20 травня 2024 року, місцеві суди заповнені на дві третини (нестача складає майже 1,5 тисячі із 5 тисяч посад), а апеляційної інстанції — наполовину (701 посада вакантна, при загальній кількості посад у 1357). У вищих спецсудах (це Вищий антикорупційний суд та його палата, а також Вищий суд з питань інтелектуальної власності, що досі не запрацював) не вистачає 55 суддів, а у Верховному суді — 39 суддів.

«На сьогоднішній день залишаються не закритими від 22% до 61% посад суддів в залежності від спеціалізації і інстанційності. Деякі суди не здійснюють правосуддя внаслідок відсутності суддів. Це впливає як на доступ громадян і бізнесу до правосуддя, так і на навантаження суддів, як наслідок — відображається на строках розгляду справ. Зрозуміло, що одразу після підписання Указів проблему не буде вирішено остаточно, адже оголошені конкурси будуть тривати до 2025 року, але це однозначно вже «світло у кінці тунелю», — написала на своїй сторінці у фейсбук заступниця керівника Офісу президента Ірина Мудра після призначення суддів.

rtiqdiqkuidzuroz

Органи, що забезпечують роботу судової системи. Інфографіка — Вікторія Матола, Стас Юрченко, ¥рати

«Старі» конкурсанти та резервісти

На початку квітня 2017 року ВККС оголосила добір на посаду суддів місцевих судів. З 4128 кандидатів відбірковий етап пройшли 700. З них 370 — юристи, що не мали досвіду роботи у судовій системі помічником судді.

Згодом кандидати проходили перевірку морально-психологічних якостей у формі тестування та співбесіди з психологом та спеціальну перевірку, дев'ять місяців навчалися в Національній школі суддів України, а також складали кваліфікаційний іспит у формі письмового анонімного тестування на знання законодавства та анонімного письмового практичного завдання з написання судового рішення за спеціалізацією місцевого суду: загального, адміністративного або господарського.

До припинення своїх повноважень у листопаді 2022 року ВККС не встигла сформувати фінальний рейтинг цих кандидатів, оскільки ще не перевірили їхні практичні роботи.

У вересні 2023-го вже новий склад ВККС оголосив конкурс на понад пів тисячі вакантних посад у місцеві суди. До участі в ньому допустили кандидатів із 2017 року. 20 із тих, хто пройшов співбесіди і був рекомендований тоді, призначив президент Зеленський на початку травня цього року.

За словами члена ВККС Віталія Гацелюка, є кілька причин тривалого призначення суддів.

«По-перше, навіть в ідеальній ситуації відбір на посаду судді не може бути занадто швидким a priori. По-друге, інтенсифікація процесів судової реформи після Революції Гідності вимагала перебудови всієї системи органів правосуддя відповідно до суспільного запиту на справедливість, інструментом чого стали нові практики застосування стандартів доброчесності до кандидатів на посади у публічному секторі, зокрема на посади суддів. І тут багато вже запущених конкурсів уповільнилися на фоні структурної перебудови та кадрового оновлення органів суддівського врядування. По-третє, модель добору суддів першої інстанції ще донедавна передбачала громіздкий процес із багатьма етапами», — сказав він в коментарі «¥ратам», додавши, що саме тому парламент за ініціативи і ВККС, і ГРД у грудні 2023 року спростив процедуру добору до місцевих судів.

На думку Гацелюка, нинішній склад ВККС максимально використав ресурс кандидатів на посади суддів, які брали участь в конкурсах кілька років тому, але ці процедури тоді не завершилися.

«Для цього ми не лише оголосили конкурс у вересні 2023 року, але і знайшли інструменти забезпечити оновлення даних про кандидатів (це було гіперважливо з огляду, зокрема, на воєнний стан), провели у грудні максимально прозорий конкурс, коли кандидати один за одним відповідно до рейтингу могли обирати будь-яку із відкритих вакансій, і після того провели практично всю зиму та весну у співбесідах із кандидатами у прямому ефірі, що було передбачено новим законом», — зауважив Гацелюк.

Ще 15 призначених Зеленським суддів склали кандидати, зараховані ВККС до резерву суддів до місцевих судів у 2019 році, та 55 кандидатів, зарахованих до резерву у 2023 році.

Читайте по темі: Затримали «на гарячому» при спробі втечі з країни: НАБУ розкрило оборудку на 36 мільйонів у Держрезерві

Розподіл на «кошики»

У судовій системі та громадському секторі позитивно сприйняли призначення суддів.

«В умовах кадрового голоду ухвалення Президентом України таких рішень є надзвичайно важливим для забезпечення права громадян на доступ до суду», — йдеться, зокрема, в заяві Верховного Суду.

Голова Ради суддів Богдан Моніч у коментарі «¥ратам» зазначив, що ці призначення зможуть покращити кадрову ситуацію в судовій системі, якщо в невеликий проміжок часу відбудеться приведення нових суддів до присяги. Він також очікує призначення й інших суддів, подання щодо яких ВРП подала президенту.

Член ВРП Олександр Сасевич, у свою чергу, уточнив, що підпису глави держави очікують подання про призначення 64 суддів, подані нинішнім складом ВРП, та 49 — попереднім складом. Троє з останнього списку суддів уже рекомендовані на звільнення нинішнім складом ВРП, тож подання про їх призначення будуть відкликані.

Наприкінці квітня під час одного із круглих столів щодо призначення суддів Ірина Мудра, заступниця керівника Офісу президента з питань, у тому числі судової системи, розповіла, що всі подання про призначення суддів розділила на два «кошики».

«Перший кошик — це судді, які були відібрані новим складом Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Вищої ради правосуддя починаючи з 2023 року. Другий кошик — це подання, які надійшли до оновлення складу ВККС та ВРП. Ті подання, що запропоновані новим складом ВККС та ВРП, я буду намагатися якомога швидше «запустити» для підписання президентом указів про призначення», — пояснила Мудра.

У коментарі «¥ратам» заступниця керівника Офісу президента з питань уточнила, що наразі незрозуміло, що буде з поданнями щодо призначення суддів попереднім складом ВРП.

«На даний момент в Офісі Президента перебуває близько 50 подань на призначення суддів, направлених попереднім складом ВРП. Водночас маємо вже кілька суддів, які були направлені на призначення суддями як попереднім, так й новим складом ВРП. Крім того, до нас почали надходити заяви від кандидатів, які просять повернути їм подання ВРП про призначення їх суддями. Однак, враховуючи що направлення таких подань компетенція Вищої ради правосуддя, то логічно, що й відкликання також має здійснюватися ними. Відповідно, поки ми не маємо остаточної цифри кількості кандидатів, які залишаться в результаті нового конкурсного відбору, передчасно говорити про долю подань від попереднього складу ВРП», — зауважила вона.

За словами Мудрої, приведення суддів до присяги відбудеться після підписання ще кількох указів про призначення.

Статуетка богині Феміди в Печерському райсуді Києва. Фото: Стас Юрченко, ¥рати

Повноваження президента

Паралельно із призначенням суддів у Верховній Раді активізувався процес розгляду законопроєкту ¹9439, що передбачав посилення повноважень президента щодо призначення суддів. Раніше глава держави мав такі повноваження, та у 2016 році парламент вніс зміни у законодавство і наділив його церемоніальною функцією: він зобов'язаний лише підписати подані Вищою радою правосуддя подання.

Вищезгаданий законопроєкт був зареєстрований у Верховній Раді ще рік тому. Згідно з текстом проєкту закону, впродовж воєнного стану та протягом одного року з дня його припинення чи скасування президент може повернути подання про призначення судді на посаду до ВРП для повторного розгляду у разі отримання від Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України інформації, яка свідчить про вчинення майбутньому суддею дій, які можуть загрожувати національній безпеці України чи завдати шкоди національним інтересам. У такому випадку ВРП повторно розглядає питання внесення главі держави подання про призначення цієї особи на посаду судді.

Головне науково-експертне управління апарату Верховної Ради у висновку на законопроєкт зазначило, що надання президенту такого права (хоча й тимчасового) «може тлумачитися як втручання в процедуру призначення суддів та розцінюватися як порушення принципів незалежності суддів та судової влади в цілому».

«Крім того, сам факт отримання СБУ та НАБУ інформації про вчинення кандидатом на посаду судді протиправних дій, які підпадають під ознаки того чи іншого кримінального правопорушення, не може вважатись достатньою підставою для прийняття президентом рішення, яким особі фактично відмовляється у призначенні її на посаду судді, оскільки наявність згаданої вище «інформації» не є беззаперечним доказом вини особи у вчиненні якогось протиправного діяння», — йдеться у висновку науково-експертного управління апарату парламенту.

Венеціанська комісія наполягала на тому, що роль президента у призначенні суддів повинна бути «церемоніальною».

У своєму висновку до на той момент проєкту закону, що передбачав зменшення повноважень глави держави щодо призначення суддів, у вересні 2015 року комісія зазначила, що «… Президент України все ще відіграє церемоніальну роль: він призначає кандидатів, поданих Вищою радою правосуддя, пропозиції якої будуть обов'язковими для Президента. Закон повинен буде регламентувати можливі затримки чи «глухі кути» у призначенні суддів Президентом України».

Вища рада правосуддя у своєму висновку на цей законопроєкт (*ВРП надає висновки на всі законопроєкти, які стосуються судової реформи) зазначила, що глава держави бере участь у формуванні складу суддівського корпусу, відповідно до конституційних прав, ймовірно, маючи на увазі, що наділення його повноваженнями повертати клопотання про призначення суддів буде порушенням Конституції. Глава держави, згідно з Основним законом, має повноваження лише призначити суддів за поданням ВРП.

Водночас ВРП не заперечила щодо можливості наділення її повноваженнями повторно розглядати питання щодо внесення президентові подання про призначення суддів, якщо він отримав інформацію від СБУ і НАБУ про те, що така особа вчинила дії, які можуть загрожувати нацбезпеці, що також передбачено проєктом закону.

«Хочу звернути увагу на структуру цієї норми — вона має диспозитивний характер, і надає право Президенту, а не обов'язок, повертати подання про призначення суддів у разі отримання такої інформації. І ми не кажемо, що цей механізм ідеально виписаний авторами в законопроєкті й буде застосовуватися Президентом саме в такому вигляді. Крім того, я впевнена, що в разі прийняття в першому читанні до другого читання проєкт видозміниться», — зазначила Ірина Мудра, коментуючи таку ініціативу.

У підсумку Верховна Рада відхилила цей законопроєкт під час засідання 23 травня.

Автор: Вікторія Матола

Джерело: ¥рати

Ксенія Черкасова

Ксенія Черкасова

Репортер

Висвітлює резонансні події та суспільну тематику. Спеціалізується на роботі з джерелами та верифікації інформації в умовах воєнного часу.

Сторінка для друку

Теги: Сасевич Олександр, Моніч Богдан, ВККСУ, Гацелюк Віталій, Мудра Ірина, Вища рада правосуддя (ВРП), Кадрові зміни, Кадрові призначення, Законопроєкти, загроза національній безпеці, кандидати, ВРП, Судова система, Зеленський, Офіс президента України, ВККС, судді, СБУ, НАБУ, Верховна рада

Читайте по темі:

Забороняла Майдан, а тепер отримає мільйон із бюджету: ВРП відправила суддю ОАСК Кузьменко у почесну відставку
Банкір, ТЦК, блогери та рецидивіст: СБУ знешкодила 8 нових схем для «ухилянтів»
Екссуддя Верховного суду Олександр Пропопенко оформив квартиру на сина, який працює в НАБУ перед підозрою
Банк «Альянс» блокує повернення 1,2 мільярда гривень «Укренерго» під час енергетичної війни РФ
140 мільйонів застави або СІЗО: суд відхилив скаргу захисту Андрія Єрмака
СБУ уразила штаб ФСБ та знищила "Панцир-С1" на окупованій території
Мільйонні застави для спільників Жеваго: ВАКС обрав запобіжні заходи першим фігурантам «судової справи» олігарха
Росія під тиском реальності знижує планку цілей війни, — Буданов
Кривавий аванс за Портнова: як Porsche за 79 тисяч доларів пов'язав газових олігархів із братами-кілерами
СБУ викрила схему незаконних "бойових" виплат на 2,6 мільйона гривень

Коментарі:

Важливі новини
22:24, 21 травня 2026 Бізнесмени
4,5 мільйона доларів у землю біля Буковелю: ексменеджер оборонної «Fire Point» Ігор Хмельов скуповував гектари під час війни
23:54, 20 травня 2026 Корупція
«Транш від МВФ» із пральні Міндіча: помічниця Чернишова Марина Медведєва носила кеш на VIP-маєтки «Династії»
23:48, 20 травня 2026 Корупція
«Вкрасти, відмити, сховати»: як Андрій Єрмак рятував VIP-маєтки «Династії» від конфіскації
Останні новини
23.05.2026, 14:33 • Війна Окупанти заявили, що внаслідок удару по гуртожитку в окупованому Старобільську загинуло 11 осіб, серед них 8 дівчат
23.05.2026, 14:33 • Події Перед відставкою Тулсі Габбард готує серію гучних розсекречень: COVID-19, «російська справа» і вибори 2020
23.05.2026, 14:30 • Події НЛО у військових звітах США: Пентагон оприлюднив відео, які не мають пояснення
23.05.2026, 14:30 • Силовики Як справа BVLGARI з Китаю розвалилась у суді: критичні помилки митниці у встановленні особи
23.05.2026, 13:21 • Події У Китаї внаслідок вибуху на шахті загинули щонайменше 90 людей
23.05.2026, 13:18 • Олігархи Bloody Russian Railways money in Marbella villas: how Boris Usherovich turned Mettmann Public Company Limited into the Kremlin's offshore "laundromat"
23.05.2026, 13:12 • Корупція Mafia gambling money, offshore shells and fake tech deals: The dirty financial network behind Talenta Labs and Ramphastos
23.05.2026, 13:12 • Бізнесмени Майже 50 мільйонів євро через Кіпр: як Mettmann Public Company Limited стала вузлом санкційного обходу РФ в ЄС
23.05.2026, 13:12 • Війна РФ атакувала траурну колону в Сумах: є загиблий і дев'ятеро постраждалих
23.05.2026, 13:09 • Війна Захисники за добу ліквідували ще 950 російських окупантів
23.05.2026, 13:09 • Події У Каліфорнії оголосили евакуацію 40 тисяч людей через загрозу хімічної аварії
23.05.2026, 12:48 • Олігархи „Putins zyprische Geldwaschanlage": Die Direktorin von Mettmann Public Company Limited, Oxana Hadjipavlou, geriet wegen Schemen zum Abzug russischer Millionen ins Blickfeld
23.05.2026, 12:33 • Події Паливна криза в Севастополі: на АЗС черги та обмеження через нестачу бензину
23.05.2026, 12:33 • Конфлікти Білий дім розглядає силовий сценарій щодо Ірану на тлі провалу переговорів
23.05.2026, 12:12 • Війна Путін знову заявив, що втрати Росії у війні "не були марними"
23.05.2026, 12:09 • Події У США змінюють правила отримання "зеленої карти": мігрантам доведеться виїжджати
23.05.2026, 12:06 • Події Польща готує нові правила для українців після 2027 року: допомогу залишать не всім
23.05.2026, 12:06 • Події У Львові потяг «Ужгород – Одеса» на смерть збив 20-річного хлопця
23.05.2026, 12:03 • Події Ексречниця президента Тайваню заявила, що Сі Цзіньпін небезпечніший за Путіна
23.05.2026, 10:24 • Війна У Миколаєві внаслідок ворожої атаки пошкоджена адмінбудівля
23.05.2026, 09:42 • Війна На Харківщині за добу під обстрілами загинули троє людей, ще п'ятеро поранені
23.05.2026, 09:39 • Події Сенатори США вимагають від Гегсета розблокувати 600 мільйонів доларів для України та Балтії
23.05.2026, 09:36 • Війна Іран "приватизував" Ормузьку протоку і вимагає податки від техногігантів світу
23.05.2026, 09:36 • Війна Росіяни збирають сотні FPV-дронів із деталей захоплених українських БПЛА
23.05.2026, 09:33 • Війна Вночі окупанти атакували Полтавщину дронами, є пошкодження
23.05.2026, 09:30 • Події SpaceX вперше запустила найбільшу ракету у світі Starship V3
23.05.2026, 09:24 • Війна Удар по логістиці окупантів: дрони атакували стратегічний нафтовий вузол Краснодарського краю РФ
23.05.2026, 09:15 • Події Рубіо прибув до Індії після суперечок через мита і контакти США з Китаєм
23.05.2026, 09:03 • Події Смертельний вірус на борту: ВООЗ підтвердила зараження хантавірусом на голландському круїзному судні MV Hondius
23.05.2026, 08:57 • Війна Реактивні «Шахеди» та дрони-імітатори: Росія випустила по Україні 124 повітряні цілі

2022–2026 © Розслідувач.інфо
Політика конфіденційності
0.188717